

Γιά να συνοψίσουμε όσα ειπώθηκαν μέχρι τώρα είναι προπάντων αναγκαίο να θυμίσουμε στους αναγνώστες ότι εδώ δέ γίνεται λόγος για τή γένεση τής εμπειρίας, παρά για τά στοιχεία πού υπάρχουν μέσα στην εμπειρία. Ἡ γένεση τής εμπειρίας ἀνήκει στην εμπειρική Ψυχολογία, ἀλλά καί μέσα σ' αὐτήν δέν μπορεῖ ποτέ ν' ἀναπτυχθεῖ καθώς τής ἀρμόζει, χωρίς τήν ἔρευνα τῶν στοιχείων πού υπάρχουν μέσα στην εμπειρία, ἔρευνα πού ἀνήκει στην κριτική τής γνώσης καί εἰδικά τοῦ νοῦ.

Ἡ εμπειρία προκύπτει ἀπό ἐποπτεῖες, οἱ ὁποῖες ἀνήκουν στην

τίς διαζευκτικές κρίσεις ἡ σφαῖρα (τό σύνολο ὄλων ὄσων περιλαμβάνονται σέ μιά κρίση) παριστάνεται ὡς ἓνα ὄλο διαιρεμένο σέ μέρη (τίς ἐξαξημένες ἔννοιες), καί ἐπειδή κανένα ἀπό αὐτά τά μέρη δέν μπορεῖ νά περιέχεται στό ἄλλο, αὐτά τά μέρη νοοῦνται ὡς συμπαραταγμένα [koordiniert] τό ἓνα μέ τό ἄλλο καί ὄχι ὡς ὑποταγμένα [subordiniert] τό ἓνα στό ἄλλο, ἔτσι ὥστε δέν ἀλληλοπροσδιορίζονται μονόπλευρα ὅπως σέ μιά σειρά, ἀλλ' ἀμοιβαῖα ὅπως σέ ἓνα σύστημα (ὅπου ὅταν τίθεται τό ἓνα μέλος τής διαίρεσης, αἴρονται ὄλα τά ἄλλα καί ἀντίστροφα). Ἐτσι ἂν νοήσει κάποιος μιά τέτοια σύνδεση σέ ἓνα σύνολο πραγμάτων, τό ἓνα δέν ὑποτάσσεται, ὡς ἀποτέλεσμα, στό ἄλλο ὡς αἴτιο τής ὑπαρξῆς του, ἀλλά καί τά δύο συμπαρατάσσονται σύγχρονα καί ἀμοιβαῖα ὡς αἰτίες ἀλληλοπροσδιοριζόμενες (ὅπως π.χ. σέ ἓνα σῶμα, τοῦ ὁποίου τά μέρη ἔλκονται καί ἀπωθοῦνται ἀμοιβαῖα)· αὐτό εἶναι ἐντελῶς ἄλλο εἶδος σχέσης ἀπό ὅ,τι ἡ σχέση αἰτίας πρὸς ἀποτέλεσμα, ὅπου τό ἀποτέλεσμα δέν προσδιορίζει ἀμοιβαῖα τήν αἰτία καί γι' αὐτό δέν ἀποτελεῖ μαζί τῆς ἓνα ὄλο (ὅπως ὁ Δημιουργός μέ τόν κόσμο). Τήν ἴδια διαδικασία πού τηρεῖ ὁ νοῦς ὅταν σκέπτεται τή σφαῖρα μιᾶς διαιρεμένης ἔννοιας, τηρεῖ καί ὅταν σκέπτεται ἓνα πράγμα ὡς διαιρετό· καί ὅπως στή σφαῖρα τά μέλη τής διαίρεσης ἀλληλοαποκλείονται καί ὁμως συνδέονται σέ μιά σφαῖρα, ἔτσι σκέπτεται ὁ νοῦς καί τά μέρη τοῦ διαιρετοῦ πράγματος νά ἔχουν τό καθένα μιά ὑπαρξη (ὡς ὑπόσταση) ἀνεξάρτητη ἀπό τά ἄλλα καί ὁμως νά εἶναι ἐνωμένα σέ ἓνα ὄλο». Δές καί σημ. 132.]

94. [Ἡ Κάντ σχολιάζει τόν τρίτο πίνακα τῆς §21 στίς §§23-26, καί μέσα στην «Κριτ. τ. καθ. λογ.» ἀπεφώνει στό ἴδιο θέμα ἓνα ἐκτενέστατο Τμήμα (Zweites Hauptstück der Analytik der Grundsätze, A 148-235 / B 187-294). Τά ἀξιώματα εἶναι οἱ γενικοί νόμοι, ἀπό τοῦς ὁποῖους καθορίζεται ἡ ὑπαρξη τῶν φυσικῶν πραγμάτων (δές τήν πρώτη πρόταση τῆς §14). Σ' αὐτά τά γενικά ἀξιώματα θεμελιώνεται κατὰ τόν Κάντ ὁλόκληρη ἡ φυσική ἐπιστήμη, μιά καί αὐτά εἶναι οἱ συνθήκες γιά τή δυνατότητα τῆς εμπειρίας ὁποιασδήποτε φυσικῆς πραγματικότητας. Εἰδικότερα μπορεῖ νά εἰπωθεῖ: τά γενικά ἀξιώματα εἶναι οἱ νόμοι, βάσει τῶν ὁποίων πραγματώνεται ἡ σύνδεση κάθε κατ' αἴσθηση ἀντίληψης μέ τίς καθαρά νοητικές ἔννοιες. Ὁ πίνακας τῶν καθαρά νοητικῶν ἐνοιῶν ἀποτελεῖ λοιπόν τό βοήθημα γιά νά συγκροτηθεῖ ὁ πίνακας τῶν γενικῶν ἀξιωμάτων, τά ὁποῖα «δέν εἶναι παρά οἱ κανόνες τῆς ἀντικειμενικῆς χρησιμοποίησης τῶν καθαρά νοητικῶν ἐνοιῶν» (δές «Κριτ. τ. καθ. λογ.» A 161 / B 200).]

Απόσπ. ἀπό τή σελ. 92

τῆς Γερμ. ἐκδ. Προβλεψίμων ...
του I. Kant, ἐκδ. Δαυίδ, 2013 (ἀνατύπωση
τῆς Γερμ. ἐκδ. Γ. Ζυβέρε, 1983)

ΥΠΕΡΒΑΣΙΑΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΝΟΗΤΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ Ἡ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ

<p>1. Ὡς πρὸς τήν ποσότητα
μονάδα (Einheit)
πληθώρα (Menge)
ὀλότητα (Totalität)</p>	<p>3. Ὡς πρὸς τή σχέση
ὑπόσταση (Substanz/objektum)
αἰτία (Ursache/efficientia)
κοινότητα⁹³ (communio)</p>
<p>2. Ὡς πρὸς τήν ποιότητα
πραγματικότητα
ἄρνηση
περιορισμός</p>	<p>4. Ὡς πρὸς τόν τρόπο
δυνατότητα
ὑπαρξη
ἀναγκαιότητα</p>

ΚΑΘΑΡΟΣ ΦΥΣΙΚΟΘΕΩΡΗΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

<p>1. Ἀξιώματα
τῆς ἐποπτείας</p>	<p>3. Ἀναλογίες
τῆς εμπειρίας</p>
<p>2. Προσυλλήψεις
τῆς κατ' αἴσθηση ἀντίληψης</p>	<p>4. Αἰτήματα
τοῦ ἐμπειρικοῦ σκέπτεσθαι ἐγγεῖνε⁹⁴</p>

93. [Κατά τί ἀντιστοιχεῖ ἡ ἔννοια τῆς κοινότητος (ἡ σαφέστερα: τῆς ἀμοιβαί-
ιδρασης) πρὸς τόν διαζευκτικό τρόπο κρίσης στόν πίνακα τῶν κρίσεων; Ὁ
ἐξηγεῖ αὐτή τήν ἀντιστοιχία ὡς ἐξῆς («Κριτ. τ. καθ. λογ.» B 112): «Σέ ὄλες